

Deák András György¹: Hova tűntek az orosz pénzügyi tranzakciók?

Vezetői összefoglaló

- Az orosz pénzügyi intézményekkel szemben bevezetett szankciók sem voltak képesek érdemben csökkenteni a külgazdasági tevékenység aggregált szintjét. Ugyanakkor az orosz pénzügyi tranzakciók legjava eltűnt a nemzetközi relációban legtöbbször használt fizetési rendszerekből, a SWIFT-ből, valamint a nyugati levelező banki rendszerekből, ezért annak zömére a nyugati kormányzatok közvetlenül már nem látnak rá és nem tudják azokat ellehetetleníteni.
- Az orosz szereplők változatos módon intézik a fizetéseiket. Nem rezidens bankokból, leginkább a posztszovjet térségből, kriptopénzek felhasználásával, informális vagy félinformális pénzküldő csatornákon keresztül, és legfőképp a kínai klíringrendszeren át. Ezen túlmenően különböző klíring megoldásokkal és banki főkönyveken belüli nettósítás révén valószínűleg jelentősen csökkentették a tranzakciós darabszámot.
- A nyugati kormányzatok e csatornákra nyomást tudnak gyakorolni, különböző mértékben meg tudják nehezíteni használatukat. Ugyanakkor szinte biztos, hogy a fizetési rendszereken belül az adaptáció lezajlott, nagyobb eredményekre nem lehet számítani.
- Az orosz átállás szinte biztosan sok erőfeszítést igényelt és költségeket teremtett a tranzakciós tevékenység kezelésekor. A közvetítő hálózatok felépítése, a szankciós macska-egér játék a különböző orosz szereplők számára eltérő mértékben, de költséges. A költségek és a jutalékok a szankciós rendszer fennmaradása esetén távlatilag sem fogják elérni a korábbi, „békebeli” időkre jellemző szinteket. Ugyanakkor ezek a költségek feltehetően magas szintről csökkennek, a megoldások és elkerülő utak kialakultak, és egyre kiismerhetőbbek az abban részt vevő felek számára.

2022 februárja óta töredékére csökkent az orosz pénzügyi intézmények által a nemzetközi relációban legtöbbször használt (inkumbens) pénzügyi rendszeren át végrehajtott nemzetközi tranzakciók száma. Az ukrán hírszerzés értesülései szerint míg a háború előtt Oroszország a SWIFT-en keresztül több, mint 150 millió ilyen nemzetközi tranzakciót bonyolított le évente, ez a forgalom 2025 első felében 8 millióra csökkent.² A visszaesés léptéke egybevág a más területeken, például az EU pénzügyi rendszereiben tapasztalható folyamatokkal, azok nagyságrendjével.³ Ezzel szemben az orosz külgazdasági forgalom nem csökkent érdemben. Az aggregált külkereskedelmi volumen az Orosz Nemzeti Bank adatai szerint 2025-ben 727 milliárd dollár volt, jócskán meghaladva a 2010-es évek második felének adatait.⁴ Alig rosszabb a helyzet a szolgáltatások vonatkozásában: a 2018-as 159,4 milliárd dolláros forgalom 2025-re csak 141 milliárd dollárra apadt.⁵ Erősen úgy tűnik, hogy a meghatározó külgazdasági területeken Oroszország fenntartotta tevékenységét, azonban annak pénzügyi részét nem a hagyományos módon, jelentős részben nem is a nemzetközi relációban legtöbbször használt csatornákon keresztül bonyolította. Akkor hova tűntek az orosz nemzetközi pénzügyi tranzakciók?

A nyugati szankciók és működésük

A tanulmánynak nem célja a szankciós rendszer és a pénzügyi hadviselés működésének bemutatása, csak néhány fontos, a nemzetközi fizetések szempontjából releváns szempontot emelnék ki. Az inkumbens

¹ Deák András György (deak.andras.gyorgy@uni-nke.hu) az NKE JLI SVKP tudományos főmunkatársa.

² Maga a SWIFT nem tesz közzé országokra bontott forgalmi statisztikákat. [Not a Single Russian Bank Has Been Able to Regain Access to SWIFT](#). [online], 2025.09.12. Forrás: szru.gov.ua, [2026.06.05]

³ DROTT, Constantin; GOLDBACH, Stefan; NITSH, Volker: The effects of sanctions on Russian banks in TARGET2 transactions data, In: *Journal of Economic Behavior and Organization*, 219 (2024) 38-51.

⁴ [Vnyesnyjaja torgovlja Rosszjiszkoj Fegyercii tovarami \(po metodologii platyozsnogo balansza\)](#). [online]. Forrás: cbr.ru [2026.06.05].

⁵ [Vnyesnyjaja torgovlja Rosszjiszkoj Fegyercii uszlugami v sztruktüre raszsirennoj klasszifikacii uszlug](#). [online]. Forrás: cbr.ru [2026.06.05].

pénzügyi rendszernek általában a világon található mintegy egymillió levelező banki kapcsolatot és az azokat az esetek többségében kiszolgáló SWIFT üzenetküldő rendszert nevezzük. Ezeken a rendszereken zajlik a világ nemzetközi átutalásainak zöme. Ehhez társulhatnak még különböző fizetés-kezdeményező és -hitelesítő rendszerek (például bankkártya-szolgáltatások), amelyek hiánya, elterjedtségük révén, fennakadásokat okozhat a fizetésekben. Mindháromban közös, hogy közvetlenül vagy közvetve nyugati túlsúly mentén működnek. Az esetek jelentős részében a kormányzatok azok felett közvetlen pénzügyi felügyeletet gyakorolnak, de legalábbis kritikusan befolyással bírnak működésükre. Így a szankció-alkalmazók elvághatták az orosz pénzügyi intézmények kapcsolatait a SWIFT-tel, kitilthatták azokat saját dollár és euró klíringrendszereikből, megtilthatták bankjaiknak vagy kártyatársaságaiknak bármilyen kapcsolat fenntartását a tiltott entitásokkal, akár globális jelleggel.

2025 közepéig közel 93 orosz pénzügyi intézményt – jellemzően a nagyobbakat és meghatározóbbakat – zártak ki a SWIFT rendszeréből. Ugyan így is maradt néhány száz kisebb orosz intézmény a rendszeren, azok csak a megbízások töredékét kezelik. Önmagában a SWIFT-ből való kizárás nem lehetetleníti el a levelező banki kapcsolatok működését. Mivel a SWIFT nem pénzt, csak pénzügyi információt továbbít, azt ki lehet kerülni a hagyományos platformokon, e-mail-en, telefonon, telexen, faxon vagy másképp. Ez körülményes, pontatlan, emberi közvetítést igényel. Ennek megfelelően, bár néhány jelentősebb tranzakció lebonyolítható – 2022 tavaszán, az első kizárásokat követően erre sor is került a bankok között –, tömegesen a tranzakciók így nem kezelhetők.

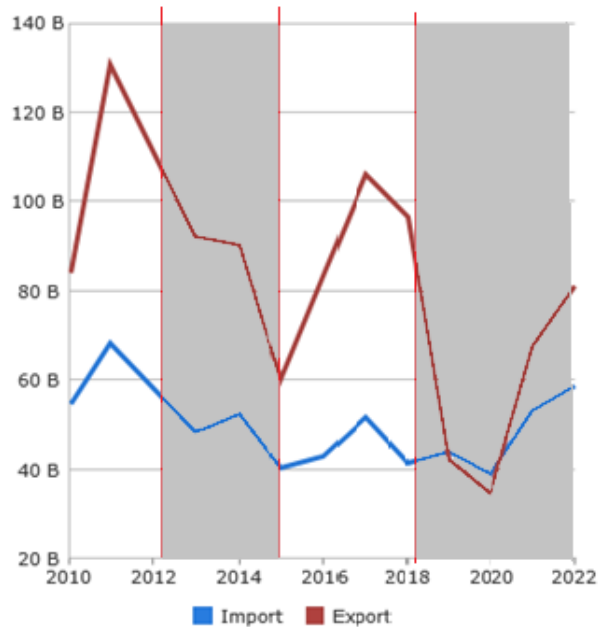
A SWIFT-en maradt bankok átutalásait látja mind az amerikai, mind az európai szankcióküldő. Ennek ismeretében a partner bankok is maximális körültekintéssel járnak el a tranzakciók jóváhagyásakor. Dollárügyleteket csak minimális számban teljesítenek, míg 2026 elejére az euró átutalásoknak is csak kisebb részét, egyes források szerint az indítások 20-25%-át hajtják végre⁶. Ilyenkor a fogadó vagy a levelező partner bank jellemzően azt vizsgálja, hogy a kezdeményezett tranzakciónak lehetnek-e szankciós vonatkozásai: az átutaló vagy a kedvezményezett szerepelhet-e szankciós listákon, lehet-e köze azokhoz, az átutalás mögött lévő ügylet sértheti-e a szankciókat, életszerű-e az ügylet maga, nem kirívó-e az összeg? Ezen túlmenően a bank diszkrecionális joga elutasítani a tranzakciót, még ha ezzel esetleg ügyletet és forgalmat is veszít.

A nemzeti klíringrendszerekből való kitiltás ennél is határozottabb és elvágólagosan alkalmazható tilalom. Ilyenkor gyakorlatilag az adott devizanem használatától tiltják el az érintett entitást. Például a dollárrendszerből kitiltott orosz bankkal nem lehet az amerikai nemzeti fizetési rendszerben dollártranzakciót végrehajtani. Sem belső tranzakciókat, sem a SWIFT-et megkerülő ügyleteket. Ezek alól legfeljebb különböző, a szankcióküldő szerv által biztosított mentességek jelentenek kivételt. Így egyes humanitárius termékek, például gyógyszerek esetében lehetséges maradt azok vásárlásait dollárban teljesíteni. A Richter magyar gyógyszeripari vállalat így tarthatta fenn oroszországi tevékenységét dollárelszámolás mellett, feltéve, ha termékeit nem orosz fegyveres testületeknek adja el. Ugyancsak egyes relációkban kaphattak kivételeket a bankok, mint például az OTP-n keresztül is fizethet az MVM devizában az orosz földgázimportért.

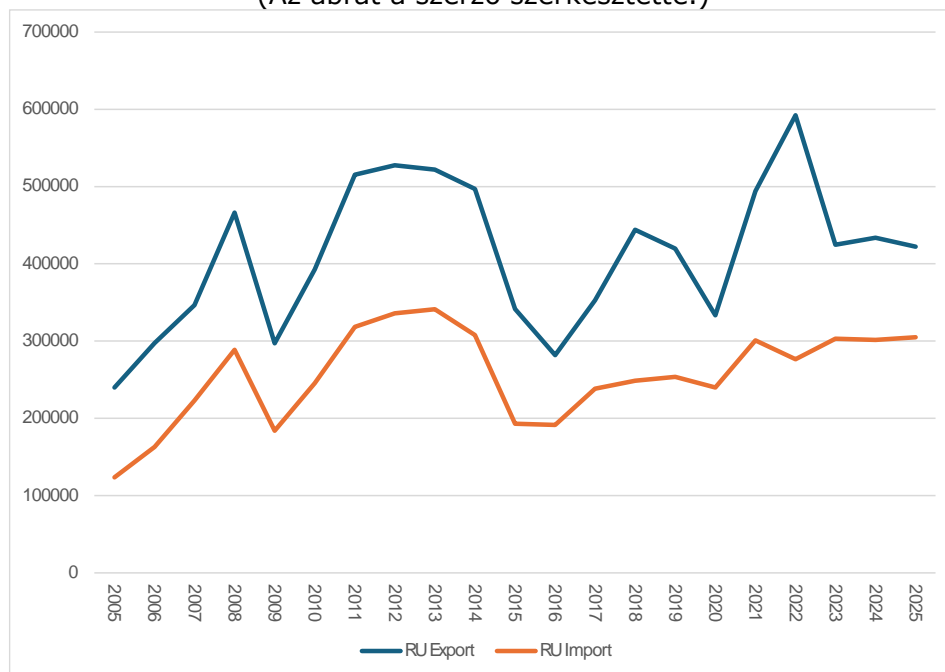
Az említett megoldások a fizetési rendszeren belül alkalmaznak korlátozásokat. Ezzel szemben a szankciók legszigorúbb tiltó válfajai az egyedi szankciók. Ilyenkor egy vállalattal, egy bankkal vagy magánszeméllyel szemben fogadnak el dedikált korlátozásokat, az esetek jelentős részében megtiltanak vele mindennemű kapcsolattartást és gazdasági ügyletet. Az amerikai SDN (*Specially Designated Nationals*) szankciók pedig még európai uniós társaiknál is szigorúbbak, amennyiben exterritoriális hatályúak, tehát az amerikai fél azt is szankcionálja, ha az Egyesült Államok területén kívül sértik meg azokat. Potenciálisan a szankciószegő elvesztheti az amerikai piachoz való hozzáférést. Értelemszerűen, ha egy orosz bankkal szemben alkalmazzák azt, akkor például egy orosz–kínai relációjú tranzakció is büntethető, a kínai oldalon az ügyfél vagy az ügyfél bankja is fellelőségre vonható az Egyesült Államokban, függetlenül az ügylet egyedi sajátosságaitól. Ilyenkor a szankcionált entitással való kapcsolattartás jogi kockázatot hordoz úgy az inkumbens, mint bármilyen más fizetési rendszerben. A különbség legfeljebb annyi, hogy az utóbbi esetekben a szankcióküldő Egyesült Államok esetleg nem lát rá a tranzakcióra automatikusan, kisebb valószínűséggel szerez róla tudomást. Példának okáért 2025 végére az amerikai fél ilyen intézkedéseket hozott az orosz olajexport több, mint 90%-át adó helyi cégek ellen, magas kockázatúvá téve bármilyen olajvásárlási ügyletet és az azokban való részvételt külső szereplők számára.

⁶ SWIFT perevodi: [rabotajut li v 2026 i csem mozsno zamenyity](#). [online], 2025.03.12. Forrás: vc.ru [2026.06.05]

Mindent egybevetve, az ilyen nagyarányú kitiltások a nyugati kormányzatok által dominált globális fizetési rendszerből, kiegészülve a többi, kapcsolt szankcióval, külgazdasági forgalomszűkülést kellett volna, hogy okozzanak Oroszországban is. Az 1. ábrán látható, általam készített statisztika hozzávetőlegesen jelöli azt a két periódust, amikor az oroszhoz hasonló, átfogó szankciós támadás érte Iránt. Nem elvetve egyéb tényezőket, például a nemzetközi olajár változásait, jól látható, hogy a szankciók korlátozták a külkereskedelmi forgalmat, ha nem is akadályozták meg azt teljesen.

1. ábra: Az iráni külkereskedelem és a szankciók hatása, 2010-2022 (milliárd USD)⁷
(Az ábrát a szerző szerkesztette.)

2. ábra: Az orosz külkereskedelmi forgalom értékének változása, 2005-2025 (millió USD)⁸
(Az ábrát a szerző szerkesztette.)

⁷ Az adatok forrása: ENSZ COMTRADE.

⁸ Az adatok forrása: Orosz Nemzeti Bank.

Természetes, hogy a nagy szankciós rendszerek opportunisták konstrukciók, feltételezik és esetenként engedik, hogy megkerüljék őket, gyakran nem a büntetésre, hanem az elrettentésre és szereplők ebből fakadó önkorlátozására appellálnak. Mindazonáltal a 2. ábrán bemutatott orosz külkereskedelmi teljesítmény az iráni eredményekhez képest éles kontrasztot képez. Ha a külgazdasági tevékenység korlátozása, legfőképpen az exporttöbblet csökkentése és ezen keresztül a háború, vagy csak az orosz gazdaság finanszírozásának megnehezítése középtávú nyugati szankciós cél volt, az kudarcot vallott. Oroszország valamilyen módon ezt el tudta kerülni, a nyugati pénzügyi hadviselés eddigi mérlege meglehetősen gyenge.

Nem-rezidens orosz használat az inkumbens fizetési rendszeren

Oroszország hagyományosan tőkeexportőr ország. Éppen ezért, ha az eltűnt orosz pénzügyi tranzakciókat keressük, az első épkézláb ötlet azt feltételezni, hogy azok az inkumbens rendszerben maradtak, csak nem orosz pénzügyi intézményeken keresztül bonyolítják azokat. E kérdéskörnek az első aspektusa az eleve, már a háború megindítása előtt külföldön lévő bankszámlák ügye. Az orosz lakosság és cégek körében széleskörű gyakorlat volt, főleg az európai országok korábban biztonságosnak gondolt bankrendszerébe pénzt vagy egyéb befektetéseket eszközölni, jellemzően vagyonefelhalmozási céllal. Nincs összevont statisztika az orosz, nem-rezidens számlák vonatkozásában. Ugyanakkor a lépték felméréséhez elég néhány idevágó adatot közölni. A háború elején a Euroclear rendszerben orosz források szerint 3,5-5 millió orosz magánszemély 12 milliárd eurónyi befektetése ragadt benn.⁹ 2021-ben a természetes személyek Oroszországból és Oroszországba irányuló átutalásai összesen 68,7 milliárd dollárt értek el, ebből 56,8 milliárd a bankrendszeren keresztül zajlott.¹⁰ A szaldó 19,2 milliárd dollár, nettó ekkora összeg hagyta el így Oroszországot. Legfőképpen Svájcba, de a banki átutalások között magas maradt az Egyesült Államokba és az Egyesült Királyságba irányuló banki átutalások volumene is.¹¹

2022 februárja után az orosz rezidenseknek a nyugati szankcióküldő országok fizetési rendszereiben elhelyezett forrásaikról kritikus döntéseket kellett hozniuk. Megtarthatták azokat, az első években még könnyebben hazavihették Oroszországba, vagy áthelyezhették olyan nemzeti fizetési rendszerekbe, ahol kevésbé számíthattak korlátozásokra. Ugyanakkor, bár ezek a kiutalások eredetileg felhalmozási céllal történtek, az orosz fizetési rendszer fokozatos leválasztása miatt egyre inkább nőhetett tranzakciós célú használatuk: egy külföldi utazás, valamilyen szolgáltatás külföldről való megrendelése esetén életszerűbbé, esetenként egyedüli lehetőséggé vált a külföldi bankszámlákat használni. Ezt a hatást némileg fokozhatta azon személyek emigrálása, akiket még beengedtek az Európai Unióba vagy az Egyesült Államokba 2022 után.

A másik jelentős folyamat a 2022 utáni Oroszországból való kiáramlás. Főleg, de nem kizárólag a FÁK-térségben orosz jogalanyok nyithatnak a helyi bankokban számlákat, adott esetben különböző devizanevekben is, és onnan átutalásokat is indíthatnak. A nem rezidens számlanyitást a helyi szabályozások jellemzően 2025-ig támogatták, igyekeztek könnyített megfelelést képezni. Magyarán az orosz természetes vagy jogi személy előzetesen egyeztetett időpontban, néhány könnyen beszerezhető igazolással felvértezve besétálhatott például egy üzbég vagy azeri bankfiókba, és ha semmilyen szankciós korlátozás alá nem esett, bankszámlát nyithatott, sőt, sokszor az ahhoz tartozó bankkártyáját is átvehette még aznap. Innentől kezdve online módon pénzügyi tranzakciókat indíthat és fogadhat a hagyományos módon is, a SWIFT-en keresztül. Értelemszerűen mind a számlakezelő bank, mind annak partnerei orosz számlatulajdonosként fogják őt nyilván tartani, saját megfelelési politikáik mellett vizsgálják majd tranzakcióikat. Mégis a nem-rezidens pénzügyi intézmény révén némileg szabadabb elbírálást sejtet ez az eljárás, mintha magából Oroszországból, vagy akár az Európai Unióból, esetleg az Egyesült Államokból folytatná ezt a tevékenységet.

A pénzügyi szektor nem halmozza el a kutatókat nemzetközi tranzakciós statisztikákkal, fokozottan igaz ez a posztszovjet térségre. Így jellemzően nincsenek adatok a nem rezidens külföldiek számláiról és a nemzetközi tranzakciók aggregált mennyiségéről sem. Üzbegisztán részleges kivétel, itt a jegybankelnök

⁹ Ezek nem bankbetétek, hanem különböző közvetítők révén jellemzően nyugati értékpapírokba eszközölt kis értékű befektetések. Zárólásuk az uniós szankciók nem szándékolt következménye, jogilag ezeket a forrásokat nem feltétlenül akarta a Bizottság lefoglalni, azokat ki is lehet perelni. LOGINOV, Oleg; POLSKA, Xenia: [Russian investors trapped as EU mulls using frozen funds](#). [online], 2025.10.24. Forrás: dw.com [2026.06.08]

¹⁰ A többi un. pénzküldő szolgáltatásokon, lásd lejjebb.

¹¹ [Transzgranyicsnyije perevodi fizicseszkih lic v 2021 godu](#), [online]. Forrás: cbr.ru [2026.06.05]

nyilatkozata szerint a háború első évében több, mint 60 ezer nem rezidens számlát nyitottak, 892 millió dollárt, a teljes lakossági betétállomány 15%-át helyezve el azokon.¹² Aggregáltabb képet ad az Orosz Nemzeti Bank becslése, amely jelentős, havi szinten alkalmanként 3-4 milliárd dolláros, nem orosz bankokba irányuló lakossági betétkiáramlást valószínűsített a háború első évében.¹³ Hasonló léptékű kiáramlás sejlik fel a többi posztszovjet adatközlő másodlagos statisztikáiból is. Így például Kazahsztánban a forgalomban lévő bankkártyák száma 2022 és 2026 márciusa közt bő 50%-kal, 85 millióra nőtt.¹⁴ Még ennél is indikatívabb, hogy a nem Kazahsztánból, internetes vagy telefonon indított kártyás fizetések száma több, mint háromszorosára, 8,4 millióról 26,6 millióra nőtt, az így lebonyolított tranzakciók értéke meghatszorozódott. Hasonlóan gyors volt a külföldről indított kártyás tranzakciók növekménye például Azerbajdzsánban: a 2021-es 37 millióról 2025-re 87,8 millióra nőtt azok száma.¹⁵

Ezen adatok egyike sem perdöntő a mértéket, legfeljebb csak a jelenséget illetően. A legtöbb posztszovjet országban gyorsan terjednek a digitális pénzügyi szolgáltatások, a 2010-es évek óta egyre szélesebb körben váltják ki a készpénzhasználatot. Önmagában az a tény sem irányadó, hogy például Kazahsztánban 6,4 millióval több online számlahasználó van, mint az ország lakossága.¹⁶ Mindezek a folyamatok legalább részben magyarázhatóak a pénzügyi tudatossággal, vagy egyes esetekben a lakosság ugrásszerűen fokozódó tőzsdei aktivitásával, számlahalmozásával. Szintén megjelenhetnek azok az orosz személyek, akik akár tartósan, akár átmenetileg – főleg a 2022 szeptemberi részleges orosz mozgósítás idején – elhagyták Oroszországot, és adott esetben életvitelszerűen tartózkodtak az országban. Leginkább az időzítés, ezen mutatóknak a térség legtöbb országában egyidejű, 2022-től kezdődő, a korábbiaknál is gyorsabb növekedése az, ami arra utalhat, hogy az „elveszett” 140 millió orosz tranzakcióból néhány millió ide költözhetett.

Közvetett bizonyíték a jelenség létére, hogy a legtöbb helyi szabályozó, feltehetően nyugati nyomásra, fokozatosan szigorítja a számlanyitás feltételrendszerét. Kirgizisztánban kezdetben lehetett online módon bankszámlát nyitni, ma már ez nem lehetséges. 2025 januárjától kezdődően a kazah bankok csak egyéves lejáratú bankkártyákat adhatnak nem rezidens számlatulajdonosoknak.¹⁷ A szigorítási gyakorlat általános voltára utal, hogy az Orosz Nemzeti Bank becslése szerint megfordult a lakossági betétek áramlásának iránya. Mivel 2025 eleje óta egyre nehezebb külföldön az orosz lakosságnak fenntartania, használnia a bankszámláit, kis mértékben, de megkezdtek az ott elhelyezett 75,5 milliárd dollárra becsült vagyont visszahozni Oroszországba.¹⁸ Mindez jól mutatja, hogy a szankcióküldők ugyan teljesen ellehetetleníteni nem tudják, de mérsékelhetik a nem-rezidens orosz számlahasználatot.

Ugyancsak lehetőség a vagyonosabb rétegek és nagy cégcsoportok számára a különböző off-shore övezetekbe vagy közvetítők révén áthelyezni a meglévő – külföldön vagy Oroszországon belül – meglévő vagyonekat, tevékenységeket. Itt csak az a lényegi különbség, hogy míg a lakosság, a közemberek nem tudják megfizetni az ezzel járó tranzakciós költségeket, cégalapítást és regisztrációs díjakat, addig ezen kör számára ez elérhető. Kétségtelenül volt ilyen átrendeződés, kiváltképp földrajzi értelemben, a nyugati világhoz köthető zónákból a Távol-Keletre vándorolhatott sok befektető. Erre vonatkozóan legfeljebb elnagyolt becslések vannak, ezek a számlák jellemzően helyi rezidensként vannak nyilvántartva, így nem is láthatóak.¹⁹ Ugyanakkor ez nem annyira a tranzakciós darabszámot, inkább annak átlagos értékét növeli, kis mennyiségű, nagy értékű átutalásról beszélünk.

¹² [Over 60,000 non-residents open deposits for around \\$892mn in Uzbek banks since war in Ukraine began.](#) [online], 2023. június 2. Forrás: daryo.uz [2026.06.05]

¹³ [Pokazatyeľ szberezsennyj szektora „Domasnyije hozjajsztva”](#), 2025 IV. név. [online]. Forrás: cbr.ru [2026.06.05]

¹⁴ [Statistics of payment cards.](#) [online], 2026. május 29. Forrás: nationalbank.kz [2026.06.05]

¹⁵ [Payment system indicators](#), „Transactions with debit and credit cards”. [online], 2026.05.25. Forrás: cbar.az [2026.06.06]

¹⁶ Magyarországon is kicsivel több lakossági bankszámla van, mint a népesség. OMIRGAZY, Dana: [Kazakhstan Sees Rapid Growth in Digital Banking and Non-Cash Transactions.](#) [online], 2025 július 14. Forrás: astanatimes.com [2026.06.06]

¹⁷ [Kazakhstan limits the validity of bank cards for foreigners.](#) [online], 2025.01.14. Forrás: uzdaily.uz [2026.06.06]

¹⁸ [Russians Repatriate Record Sums From Foreign Banks – Central Bank.](#) [online], 2025.01.09. Forrás: moscowtimes.com [2026.06.06]

¹⁹ A léptéket talán egyik másik adat, a kifektetett orosz közvetlen befektetések szintje mutatja meg a legmegbízhatóbban, ami 2021-ben az UNCTAD szerint 374 milliárd dollár volt, az orosz GDP ötöde. [World Investment Report 2025 – Russian Federation.](#) [online]. Forrás: unctad.org, [2026.06.06]

A szuverén orosz fizetési rendszer

Oroszország a 2014-es krími annexiót, a kelet-ukrajnai háborút, és az azzal járó nyugati szankciók bevezetését követően önálló, szuverén fizetési rendszert alakított ki.²⁰ Mindez magába foglalta egy szuverén, a nemzeti bank felügyelete alatt álló fizetési és klíringrendszer létrehozását, illetve a meglévő elemek informatikai megerősítését, egy saját, nemzetközi pénzügyi üzenetküldő hálózat kiépítését (SZPFSZ, *Szisztjema Peredacsi Finanszovih Szooobsenyij*, az „orosz SWIFT”), egy saját bankkártyarendszer bevezetését (MIR), illetve az összes orosz relációjú pénzügyi információ Oroszországon belül való tárolását és kezelését, úgy a bankok, mint más pénzügyi szolgáltatók esetében.²¹ A rendszer legjava 2017-ig elkészült, az orosz pénzügyi intézmények kötelezően részeseivé váltak, és különböző kedvezmények révén igyekeztek mind az ügyfeleket, mind a külföldi partnereket a rendszerhez édesgetni. A rendszer Oroszországon belül gyakorlatilag teljesértékű, például a MIR-bankkártyákat szinte mindenhol elfogadják. Külföldön a háború kiújulása előtt főleg a posztsovjjet térségben, de például Kubában, Venezuelában, esetenként Törökországban is lehetett azokat használni.

A szuverén fizetési rendszer jól vizsgázott a belföldi átutalások terén 2022 februárja után. Ma már a belföldi tranzakciók, legyenek azok átutalások vagy kártyás fizetések, rubeles vagy jüanban zajló fizetések, döntő mértékben ezeken a 2014 után létrehozott csatornákon keresztül zajlanak.²² A gyors átállásra szükség is volt, mert a Visa és a Mastercard szinte a szankciók legelső körében bejelentették kivonulásukat Oroszországból.²³ Az ezekben a rendszerekben kibocsátott kártyák azonban az orosz fizetési rendszeren belül a szolgáltatók nélkül is működtethetőek maradtak, illetve azután gond nélkül kivezethetőkké váltak. Ezzel szemben értelemszerűen a nemzetközi átutalások kezelésére vonatkozó, 2014 után szintén megteremtett orosz képesség alkalmazhatósága attól függ, hogy a külföldi partnerintézmények milyen mértékben hajlandóak együttműködni azzal.

Az amerikai szankcióalkalmazónak viszonylag könnyű elválni az orosz szuverén fizetési rendszer nemzetközi tranzakciós kapcsolatait. 2022 szeptemberében az OFAC (*Office of Foreign Assets Control*, az amerikai kormányzat legfőbb szankciókért felelős szerve) általános figyelmeztetést adott ki a MIR-bankkártyák használatára vonatkozóan, amit követően például a török bankok legtöbbször fokozatosan beszüntette azok elfogadását.²⁴ Ugyancsak letiltották az orosz kibocsátású Visa és Mastercard kártyákat. A folyamatot az SZPFSZ 2024 novemberi figyelőlistára tétele – gyakorlatilag a vele való bármilyen kapcsolat betiltása – tetőzte be, amerikai részről szinte teljes mértékben betiltva az orosz fizetési rendszernek a nemzetközi átutalásokban való rendeltetésszerű használatát.²⁵ Innentől kezdve kevés tere maradt ilyen jellegű átutalások indításának, ha csak nem a szintén az amerikai szankcióalkalmazás alatt álló pária-országok (Irán, Kuba, Belorusz vagy Észak-Korea) felé történtek.²⁶ Más entitások esetében, bár az együttműködésre a szankcióalkalmazó nem lát rá, de a kapcsolat felderítése esetén nem letagadható, az érintettek nem hivatkozhatnak tévedésre. Márpedig az OFAC belső szabályzata prohibitív módon bünteti a tudatos szankciósértést.²⁷ Ebből is következik, hogy a külföldi partnerintézmények számára megnyugtatóbb lehet valamilyen közvetítőn keresztül lebonyolított, több áttételes tranzakció végrehajtása egyéb, akár az inkumbens rendszeren keresztül. Ezekben az esetekben a szankciósértés nem nyílt, letagadható a szándékosság. Az orosz szuverén rendszer forgalmáról konkrét adataink nincsenek, az Orosz Nemzeti Bank nem közöl még aggregált adatot sem a saját rendszerén keresztül zajló nemzetközi átutalásokra vonatkozóan.

Gyakorlatilag ugyanez vonatkozik az ún. helyi devizaelszámolási rendszerekre. Ilyenkor két vagy több nemzeti bank szerveresen, közvetlenül összekapcsolja fizetési rendszereit, és azon keresztül bonyolít le, jellemzően sajátdevizás ügyleteket. A gyakorlat elterjedt Délkelet-Ázsiában, olcsó, megbízható fizetéseket

²⁰ POPOVA et al, (2017): *Evoljucija platyozsnih szisztjem v Rosszii*, Finance and Credit, vol. 23 (24), 1396-1409.

²¹ KOCHERGIN, D. – YANGIROVA A. (2018): *Modern development of the national payment card system in Russia*, Advances in Economics, Business and Management Research, volume 104, 223-232.

²² *Sztatjisztyika nacionalnoj platyozsnoj szisztjemi*. [online], Forrás: cbr.ru [2026.06.08]

²³ *VISA*. [online]. Forrás: leace-russia.org [2026.06.08]

²⁴ *Major Turkish Banks Halt Use of Russia's Mir Payment System*. [online], 2022.09.20. Forrás: moscowtimes.com [2026.06.06]

²⁵ *Sanctions Risk for Foreign Financial Institutions that Join Russian Financial Messaging System, System for Transfer of Financial Messages*. [online], 2024.11.21. Forrás: ofac.treasury.gov [2026.06.08]

²⁶ AL HASHEM, Morteza Ahmadi: *Russia's Mir payment system to be connected to Iran's Shetab*, [online], 2024.11.24. Forrás: mehrnews.com [2026.06.08]

²⁷ *Economic Sanctions Enforcement Guidelines*, Federal Register, Vol. 74, No. 215. [online], 2009.11.09. Forrás: ofac.treasury.gov [2026.06.08].

létesítve az inkubens rendszereken kívül. Ugyanakkor az ilyen kapcsolat létrehozásához is szükség van a szankciótoleranciára, azaz mindkét félnek vállalnia kell amerikai oldalon a következményeket. Maga az együttműködés szinte bizonyosan kiderül és nem letagadható. Oroszországnak nincs is szüksége erre, hiszen van saját szuverén fizetési rendszere.

Pénzküldő szolgáltatások

Bár volumenében kicsinek tűnik, de Oroszországban 2021 folyamán mintegy 11,9 milliárd dollár értékű forgalom zajlott a különböző pénzküldő szolgáltatók rendszerein keresztül. Ilyenek például a Western Union, a Zolotaja Korona, a Unistream, az orosz posta, amelyek készpénzt vagy digitális befizetéseket juttatnak el külföldre szintén készpénzes vagy digitális kifizetés formájában. Ilyenkor nincs szükség bank-számla-nyitására sem a küldő, sem a fogadó félnél. Ez teljes egészében megkerüli a hagyományos fizetési rendszereket, gyengén szabályozott terület, gyakorlatilag legfeljebb a helyi szabályozók azok, amelyek letilthatják magát a szolgáltatót. 2021 előtt tipikusan a vendégmunkások használták ezeket a csatornákat pénz küldésére (*remittances*), ritka, de jellemzően helyi mértékkel nagyobb összegű utalásokhoz.²⁸ Nettó 5,4 milliárd dolláros orosz passzívum volt ezen az alrendszeren, a három legnagyobb célállomás Üzbegisztán (3,2 milliárd dollár), Tádzsikisztán (1,8) és Kirgizisztán (1,1).

Az Orosz Nemzeti Bank az erre vonatkozó adatközlését is felfüggesztette a háború 2022-es kiújulását követően. Az amerikai hatóságok különböző módszerekkel korlátozták a szolgáltatók tevékenységét. A Western Union kivonult Oroszországból, az orosz tulajdonú Zolotaja Korona (Golden Crown) meghatározó cégeire, de nem magára a szolgáltatásra elég komoly szankciókat szabott ki az OFAC.²⁹ Ugyanakkor az orosz posta úgy tűnik, fenntarthatta ezt a szolgáltatását is, amennyiben azt a hagyományos fizetési rendszereken kívül folytatni tudja. Így ez egy létező csatorna maradhat, főleg rubel vagy júan alapú pénzküldésre – elvileg persze dollárt és eurót is lehet így küldeni –, megint csak főleg a posztsovjjet térségben. Önmagában az a tény, hogy korábban vendégmunkások használták, nem veti el annak a lehetőségét, hogy az új körülmények között mások, egyéb ügyletekre is ide forduljanak. Inkább korlátozza ezirányú terjedését, hogy a szolgáltatás maga meglehetősen drága, körülményes, és kevés tranzakcióra van optimalizálva.

Még ennyit sem tudunk a *hawala*-rendszer oroszországi használatáról. A jelenség főleg a Közel-Keletről származik és teljesen informális, bizalmi alapon való hitelezést és tranzakciós tevékenységeket fed cégek, oligarchák vagy akár kis értékben magánszemélyek között. A megállapodások szóbeliek, esetleg magánszerződések vannak, de maguknak a tranzakcióknak nincs semmilyen hivatalos nyoma. Bár körülményesnek tűnik, saját kulturális közegében ez egy bevett és a körülményekhez képest megbízható tevékenység. Nem lebecsülendő a szisztéma az orosz–közel-keleti relációkban, illetve lényegét tekintve orosz emigráns körök is kínálnak hasonló szolgáltatásokat belső rezidensek számára.³⁰

Kriptodevizák, stablecoin-ok

A különböző blokklánc technológiák olyan magánpénzek, amelyek elkerülik a hagyományos fizetési rendszerek információs és elszámolási csatornáit, az internetet használják helyette. Ha mindkét fél elfogadja azokat fizetéseknel, a kormányzatoknak csak mérsékelt megfigyelési és letiltási lehetőségük marad. Eltérően a hagyományos fizetésekkel, a forgalom nehezen felderíthető, az ügylet résztvevői és tárgya anonímek, nem beazonosíthatóak, egyedi letiltásuk nehézkes. Látszólag a blokklánc technológiák széleskörű tranzakciós használata előtt álló fő korlátokat nem az azokat erősen szkeptikusan kezelő kormányzatok képezik, hanem az alacsonyabb elfogadottságukból és magas árfolyam-volatilitásukból fakad.

Nem egészen van így. A rendszer stabilitását az ún. osztott főkönyvi technológia képezi. Ilyenkor az elszámolás nem egyetlen, a bank által vezetett főkönyvön keresztül valósul meg, hanem a rendszer részt-

²⁸ Így például az Oroszországból kiutalt átlagos küldemény 273 USD volt 2021-ben. [Transzgranyicsnyije perevodi, oszusesztvlennije cserez platyozsnije szisztymy po osnovnim sztranam kontragentam za 2021 god.](#) [online]. Forrás: cbr.ru [2026.06.05]

²⁹ TONKONOG, Olga: [Kazakhstan's National Bank comments about potential ban on money transfer via Zolotaya Korona following U.S. sanctions.](#) [online], 2024.08.29. Forrás: kz.kursiv.media [2026.06.08]

³⁰ VAKULENKO, Sergey: [Amid Latest Sanctions, Russian Businesses Resort to Ancient Payment Practices.](#) [online], 2024.12.17. Forrás: carnegieendowment.org [2026.05.12]

vevőinek konszenzusos jóváhagyása révén. Ez milliós nagyságrendű jóváhagyást is jelenthet tranzakciónként, amit a globális szerverpark képtelen kiszolgálni. A 2020-as évek elején másodpercenként hét bitcoin ügyletet lehetett a világban végrehajtani, egyedül a Visa 24 ezer ilyen tranzakciót végez ugyanennyi idő alatt.³¹ Ezért aggregátorokat, általában kriptotőzsdéket kell a rendszerbe ágyazni, akik a saját rendszereiken belül végzik el ezeket az ügyleteket, és azokat csak nettó módon, kötegelve, számasságukat jócskán leapasztva számolják el a világhálón. Ezek az aggregátorok azonban jellemzően már nemzeti szabályozás alatt vannak, tevékenységük korlátozható, felügyelhető. Innentől kezdve az algoritmus alapú pénzek betilthatók (például Kínában), hatósági engedélyekhez köthető a területükön való kibocsátás, forgalmazás (az Egyesült Államokban és az Európai Unióban), a kereskedelem során megkövetelhető a pénzmosás elleni szabályozás betartása, legfőképpen kötelezően azonosítható az ügyfél (például Kanadában), vagy előírhatják azok adóztatását (például Svájcban), esetleg engedélyezhetik azok egyes vállfajainak legális használatát (mint a bitcoin El Salvadorban, kisebb mértékben Szingapúrban).³² Ha mindez nem lenne elég, az internet is a nemzeti, esetenként azon túlmutató szabályozók uralma alatt van. Az aggregátorok alkalmazásai letilthatók, a kriptopénzek mozgása, ha nem is személyekre, de országokra bontva követhető, korlátozható.³³

Teljesen természetes, hogy az orosz magánszemélyek, vállalatok a szankciós helyzetben így is tömegesen fordultak ezen megoldások felé. Az Oroszországgal szemben bevezetett szankciók még az orosz kormányzatot is elbizonytalanították, részlegesen legyűrve természetes ellenszenvét a blokkláncpénzek szélesebb körű használatát illetően. 2024 augusztusában engedélyezték a kriptobányászatot,³⁴ és apró lépésenként liberalizálják annak használatát.³⁵ A bitcoinbányászat – Oroszország a világ második legnagyobb ilyen termelője – a szankcióktól függetlenül is nyereséges tevékenység az alacsony energiaáraknak köszönhetően.³⁶ Azonban a használat melletti észérvek is egyértelműek, kiváltképp olyan helyzetekben, amikor a stratégiai embargó alá eső termékekkel kereskednek harmadik felekkel. Becslések szerint ezeken a kriptodevizás csatornákon zajlik a kínai forgalom 5-9%-a, feltehetően az érzékenyebb árucsoportokban.³⁷ Az algoritmus alapú pénzek használata nem korlátozódik a kisebb szereplőkre, hanem kiváltképp a fegyver-, a technológia és a kőolajexport területén akár a legnagyobb orosz vállalatok is e megoldások felé fordulhatnak.³⁸

A fent említett, a szankciót küldő államok által bevezetett korlátozások és ellenőrzési megoldások részleges sikerrel járhatnak ezeken a területeken. Elhíresült eset a Garantex kriptotőzsde esete, amelyet előszeretettel használtak orosz szankciókerülésre is, jellemzően a tether, egy amerikai dollárhoz kötött stablecoin forgalomban. 2022 áprilisában az OFAC ezért szankcionálta is a Garantextet, láthatóan mérsékelt sikerrel. 2025 márciusában európai bűnüldöző hatóságokkal együttműködve lefoglalták a cég domainjeit, európai országokban található szervereit, adatállományát, gyakorlatilag teljesen lebénítva annak működését. A cég így is közel 100 milliárd dollár forgalmat bonyolított 2019 áprilisát követően.³⁹

A széleskörű alkalmazás legnyilvánvalóbb bizonyítékai azonban nem is annyira a forgalmi adatok – ilyenekre jellemzően csak becslések vannak,⁴⁰ hanem az a tény, hogy a kriptopiac orosz vonatkozású intézményrendszere milyen dinamikus fejlődött az elmúlt négy évben. Mivel ezek magánpénzek, nem kell feltétlenül külföldi devizákra és aggregátorokra támaszkodni, létrehozhatóak saját verziók, jobbra

³¹ EICHENGREEN, B.: International Finance and Geopolitics, Asian Economic Policy Review, 2023 19, 84-100.

³² SCHEEP, D.: [Cryptocurrency regulation: U.S. laws and global developments](#). [online]. Forrás: britannicam.com [2026. 01. 10]

³³ Ugyanez fokozottan vonatkozik a jegybanki pénzekre is. Ilyenkor a kereskedők számára megtiltható ezen fizetések elfogadása, és az ahhoz tartozó netes applikációk széleskörűen blokkolhatóak a nemzeti területen.

³⁴ Bizonyos időszakokban és régiókban, a villamos energia hálózatok terhelésével összhangban. BALAHA, Ahmed: [Russia Targets 50,000 Miners as Crypto Mining Banned in 13 Regions](#). [online], 2026.04.02. Forrás: finance.yahoo.com [2026.06.10]

³⁵ [Russia May Allow Limited Corporate Use of Non-Custodial Crypto Wallets, Finance Ministry Says](#). [online], 2026.06.10. Forrás: binance.com [2026.06.10]

³⁶ 2025-ben becslések szerint 2,2 milliárd USD értékű bitcoin-t bányásztak az országban. [Russia Remains Second in Bitcoin Mining in 2025 Amid Rising Costs and Regulatory Challenges](#). [online], 2025.12.30. Forrás: rbc.ru [2026.06.10]

³⁷ FILATOV, Maksym: Reproducing power through infrastructure: the development of Sino-Russian financial interdependence (2014–2024), Cogent Social Sciences, 2025, Vol. 11. No. 1., 9. o.

³⁸ HIRTENSTEIN, Anna – CHEN, Aizhu: [Russia leans on cryptocurrencies for oil trade, sources say](#). [online], 2025.03.14. Forrás: reuters.com [2026.06.10]

³⁹ [Garantex Cryptocurrency Exchange Disrupted in International Operation](#). [online], 2025.03.07. Forrás: justice.gov [2026. 05. 06]

⁴⁰ [The next-generation monetary and financial system](#). [online] 2026. 02. 13. Forrás: bis.org [2026. 05. 06]. Ugyanakkor például a bitcoin piacon a korai időszakban egyes elemzők nem feltétlenül találták a nyomát nagyobb orosz szankció-elkerülésnek. ZHAO, Jinsha; MIAO Jia: Is Bitcoin used to evade financial sanction? In: Finance Research Letters, Volume 55, Part B, July 2023, 104005.

Oroszországhoz kötődő, barátságos államok jogrendszerei alatt. A leghíresebb a 2025 elején bevezetett A7A5 nevű, rubel alapú stablecoin esete, amely fennállásának első évében már több, mint 100 milliárd dollárnyi forgalmat generált.⁴¹ A pénzt és a legfőbb aggregátorát, a Grinex kriptotőzsdét is Kirgizisztánban jegyezték be. Ez a megoldás a teljes fizetési vertikumot orosz, de legalábbis posztsovjét szereplők kezébe helyezi. Némi áttételekkel ugyan, de alkalmas rubelelszámolású ügyletek lebonyolítására és elrejtésére a szankcióküldők elől. Tekintettel arra, hogy az ilyen megoldások „osztódással szaporodnak”, viszonylag könnyen konstruálhatóak, alacsony a belépési küszöb, csak elhúzódóbb küzdelem révén lehet fellépni velük szemben.⁴² Ha az átlagpolgár hétköznapi forgalmának szintjén, tranzakciók kiváltására talán nem is, de a külkereskedelemben, kisebb darabszámú, nagyobb értékű, kiváltképp az érzékenyebb ügyletekben a stablecoin-ok ideális közeget teremtenek, részlegesen a stratégiai jellegű szankcióelkerülés eszközeivé válhatnak.

A kínai fizetési rendszer

Minden kétséget kizáróan az inkumbens, nyugati dominanciájú nemzetközi fizetési rendszer legfőbb versenytársa annak kínai megfelelője, a jüan klíringrendszer, a CIPS (*Cross-border Interbank Payment System*). Klíringrendszernek nevezni persze némileg megtévesztő, mert a CIPS a teljes nemzetközi tranzakciós forgalmat egymaga, integráltan képes kezelni, tehát rendelkezik saját üzenetküldő rendszerrel is (ez a SWIFT az inkumbens rendszerben és az SZPFSZ az oroszban). A CIPS egy 2015-ben létrehozott, kizárólag jüan elszámolású rendszer, bizonyos karakterisztikáit illetően modernebb, mint amerikai CHIPS (*Clearing House Interbank Payments System*) és európai társai. Forgalmát tekintve eltölpül nyugati társaihoz képest, 2024-ben napi átlagban csak 30500, éves szinten bő 8,2 millió tranzakciót hajtott végre,⁴³ szemben például az amerikai nemzetközi klíringrendszer napi átlagos 565 ezres, éves bontásban 142 milliós ügyletszámával.⁴⁴ Még inkább kicsinek tűnik ez a forgalom a SWIFT 2022-ben átlagos napi 44 milliós forgalmához képest⁴⁵.

Érdemes egy technikai megjegyzéssel kezdeni. Bár a bevezetőben említett, éves szinten 140 millió körüli „elvesztett” SWIFT orosz tranzakcióhoz képest a kínai klíringrendszer bő 8 milliója kevésnek tűnik, a kettő nem összehasonlítható. Az első egy fizetési üzenet, a második pedig az abból fakadó elszámolási ügyletforgalom. A kettő közötti átváltás sok különböző tényező függvénye, a szorzó függ a klíringrendszer működési rendjétől, a résztvevő levelező bankok egyedi rutinjaitól és a kapcsolatok fokszámától. Arra vonatkozólag nincs adatközlés, hogy a kínai klíringrendszeren keresztül hány pénzügyi fizetési kezdeményezés érkezik. Ugyanakkor szinte bizonyos, hogy itt többszörös ügyletszámról beszélünk, és a szorzó nem marad el az amerikai klíringrendszerétől.

Ennek megfelelően a CIPS vonzó, és a legnagyobb elérhető alternatíva minden olyan szereplő számára, akik el akarják vagy el kell kerülniük az inkumbens csatornákat. Likvid, globális a lefedettsége, tehát minden mérvadó országban van csatlakozott levelező bank.⁴⁶ A szankcióalkalmazók általános jelleggel nem férnek hozzá a forgalmi adatokhoz, legfeljebb, ha az áthalad saját fizetési rendszerükön. Kína gazdasági és pénzügyi súlyánál fogva rezisztensebb a nyugati nyomásgyakorlással szemben, mint a kisebb országok, részleges védelmet nyújtva direkt külgazdasági nyomásgyakorlás esetén is. Így például az amerikai és nyugati szankciók által sújtott orosz nagybankok majdnem bizonyosan részesei a CIPS-nek, ablakot nyitva számukra a külvilág felé.⁴⁷ Pekingnek kinyilvánított célja, hogy saját külgazdasági forgalmát

⁴¹ A7A5: The ruble-backed stablecoin crosses \$100 billion in transactions. [online], 2026. 01. 22. Forrás: elliptic.co [2026. 01. 03]

⁴² U.K. Sanctions 18 Entities and Persons for Evading Russian Trade Blockades. [online], 2026.05.26. Forrás: chainalysis.com [2026. 06. 03]

⁴³ Nem tudom az okát, hogy a két érték miért nincs összhangban, de az amerikai napos és éves adatok között is hasonló eltérés mutatkozik. A 269-es szorzó arra utal, hogy csak a hétköznapi számával osztják el az éves forgalmat, de erről nincs bizonyos ismeretem. *Payment System Report (2024)*. [online]. Forrás: pbc.gov.cn [2026. 06.12]

⁴⁴ CHIPS® Network Volume and Value Statistics. [online]. Forrás: theclearinghouse.org [2026. 06. 12]. A jelenlegi kínai tranzakciós szám az 1977-es amerikai klíringforgalomnak felel meg.

⁴⁵ Swift Traffic Highlights. [online]. Forrás: swift.com [2026. 06. 12]. Egy klíringház és a SWIFT forgalma persze nem feltétlenül összevethető.

⁴⁶ 2025 júniusáig 1690 bank csatlakozott a hálózathoz, többek közt 261 európai és 34 észak-amerikai pénzügyintézet. *CIPS Participants Announcement No. 110*. [online], 2025.06.02. Forrás: cips.com.cn [2026. 06. 12]

⁴⁷ A CIPS nem közli a közvetett tagságát, így csak gyanítható, hogy legalább 30 orosz pénzügyi intézet csatlakozott ahhoz a háborút követően. Ehhez képest Makszim Filatov orosz és kínai jegybanki forrásokra hivatkozva 2024-ig közel 180 csatlakozott intézményről

jüanban és a saját fizetési rendszerén keresztül bonyolítsa le. Ennek megfelelően Kínával bonyolított bilaterális forgalmuk zömét biztonságban tudhatják a CIPS-be bekapcsolt országok. Azonban ezen túlmenően is, a közvetítői és kereskedelmi jellegű ügyletek egyszerűbbek és nagyobb biztonságban vannak itt, mint egyéb megoldások mellett.

Az orosz tranzakciók CIPS-re költözésére és azok léptékére csak közvetett, de meglehetősen meggyőző észlelésünk van. Az egyik ilyen a CIPS forgalmának kiugró növekedése a háború kiújulása után. 2021-ben durván 3 milliárd elszámolást intéztek azon keresztül, 12 billió dollár értékben.⁴⁸ 2024-re ez a szám növekedett 8 milliárd fölé, megduplázva a dollárban számított elszámolási forgalmat. Értelemszerűen ez a trendet jócskán meghaladó növekedés nem kizárólag az orosz beáramlásnak köszönhető, de megalapozott azt feltételezni, hogy a java innen érkezett. Egyedi fizetési tranzakcióindításra átszámítva ez egy több tízmilliós, akár százmilliót megközelítő volumen, alátámasztva a kínai csatorna dominanciáját az orosz nemzetközi fizetésekben.

Hozzá kell tenni, hogy a kínai reláció nem korlátozódik a fizetések egyszerű átirányítására, hanem kiegészül azok optimalizálásával. Több ilyen megoldás is van. Például az ún. „tükörszámlák” rendszerével a kereskedő cégek két számlát tartanak fenn ugyanabban a két bankban. Egy rubelszámlát Oroszországban és egy jüan-számlát Kínában. A két banki főkönyvön belül bármilyen ügyletet el tudnak számolni rubelben és jüanban, alig van szükség néhány nettó elszámolásra időközönként a CIPS-en keresztül. Ugyanígy lehet alkalmazni a „mixer” megoldást, amikor kínai bankok között többszörös átutalások révén bekeverik az orosz ügyleteket – jelen esetben leginkább nyugati országokkal kötött, szentitív forgalmat – más, nem szankcionált volumenek közé, így az még felderíthetlenebbé és követhetlenebbé válik.⁴⁹

Még inkább képbe kerül a CIPS, ha figyelembe vesszük, hogy Oroszország számára a jüan már nem egyszerűen a nemzetközi fizetések meghatározó devizája. A dollár, az euró és az egyéb nyugati devizák kiiktatásával a legfőbb orosz tartalékdevizává lépett elő. Minden vonatkozásban, tranzakciós, értékmérő, vagyontképző és felhalmozási, illetve kockázatkezelési oldalon is a jüan az, amely likvid, széles körben hozzáférhető és a rubel relációban konvertibilis. Ezt a 2014 óta létező, de 2022 után meghatározóvá vált folyamatot nevezik Oroszország „jüanizációnak”.⁵⁰ Külgazdasági vonatkozásban 2022 januárja és 2024 decembere között a „barátságtalan” országok devizáiban (dollár, euró, jen stb.) folytatott kereskedelem aránya az exportban 87-ről 18%-ra, az importban 67-ről 18%-ra zuhant.⁵¹ Az orosz–kínai kereskedelem szinte teljes egészében jüanban zajlik, és Vlagyimir Putyin nyilvánosan támogatta a jüan használatát harmadik országokkal folytatott kereskedelemben.⁵² Az orosz devizatőzsde 2024 nyara óta szinte kizárólag rubel–jüan relációban működik, és bár a jegybanki és költségvetési tartalékok állományát már titkosították, minden közvetett jel arra mutat, hogy az ott felhalmozott devizás készletek legjava kínai.⁵³ 2014-et követően a kínai külgazdaság-politika részeként Peking Moszkvával is több jegybanki swap-ügyletet kötött, amelynek révén jelentősen nőtt a jüan-likviditás, csökkentek a devizához kötődő kockázatok.⁵⁴

Teljesen egyértelmű, hogy mind Peking, mind Moszkva támogatja a jüan, és ezáltal közvetve a CIPS térnyerését Oroszországban. Kína számára az egyértelmű hasznon túlmenően Oroszország fontos referencia. Egy nagyhatalmat, a világ tíz legnagyobb gazdaságának egyikét sikerült a fizetési rendszer szintjén páratlan mértékben magához kötnie. Ez nemcsak a méretek miatt fontos, hanem azt is jelzi, hogy a kínai fizetési rendszer képes széles körűen kiváltani az inkumbens hálózatot, globális szolgáltatásokat kínál. Ez a referencia-szerep is lehet az egyik oka, hogy Peking nem tűnik visszaélni a helyzetével, az orosz ráutaltsággal, Moszkva különösebb engedmény nélkül terelte át nemzetközi fizetési kapcsolatait keletre.

Ugyanakkor a viszony nem korlátlan és az orosz hozzáférés a kínai fizetési infrastruktúrához nem teljeskörű. Kínának is figyelembe kell vennie a nyugati szankcióalkalmazók szempontjait, a másodlagos

ír. FILATOV, Maksym: Reproducing power through infrastructure: the development of Sino-Russian financial interdependence (2014–2024), *Cogent Social Sciences*, 2025, Vol. 11. No. 1.

⁴⁸ FILATOV (2025).

⁴⁹ NEKRASOV, Dmitry: [International Transactions under Sanctions](#). [online], 2025. Forrás: case-center.org [2026.06.14]

⁵⁰ VOLINSZKI, A.I. et al: [Jüanizácija v Rosszii: Polityicseszki konzstrukti ili ekonomicseszkija realnoszty?](#) [online], 2024. Forrás: inecon.org [2024.12.23]

⁵¹ [Russia's Yuan Pivot: How Sanctions Forced Moscow's Currency Revolution](#). [online], 2025.01.09. Forrás: sldinfo.com [2026.01.09]

⁵² VOLINSZKI, A.I. et al (2024).

⁵³ A nyugati devizák kiváltásának a fizikai arany volt a legnagyobb nyertese, de ezt követően a jüan-állomány hízott leginkább. Uott, 13. o., illetve FILATOV (2025).

⁵⁴ 2014 októberében kötötték az első ilyen megállapodást, 24 milliárd dollár értékben. [The Bank of Russia Signed National Currency Swap Agreement with the People's Bank of China](#). [online], 2014.10.13. Forrás: cbr.ru [2026.06.13]

szankciókat, és ezekhez kell mérnie az orosz nexusból származó hasznot. A mérlegelés során más elbírálás alá esnek a Kína érdekeit közvetlenül szolgáló ügyletek. Közös érdek, hogy a fent leírt módokon csökkentés és elrejtés az egymás közötti pénzügyi ügyleteket.⁵⁵ Az olajimportot vagy a kínai exportügyleteket nem feltétlenül a nagybanki szinten, hanem a kisebb nyugati kitétséggel rendelkező regionális pénzügyintézeteken és cégeken keresztül kezelik.⁵⁶ Ugyanakkor például a kínai UnionPay kártyatársaság nagyon óvatosan kezeli az orosz relációjú számlaforgalmat és kibocsátást, gyakorlatilag nem engedélyezve azt. Ebben szerepet játszhat, hogy annak *due diligence* költsége és reputációs, szankciós kockázata messze meghaladhatja az abból származó potenciális hasznot. Összességében nem lehet azt mondani, hogy a kínai fizetési rendszer Moszkva számára kényelmes és határtalan alternatíva lenne.

Mire jók az Oroszországgal szemben bevezetett fizetési szankciók?

Az orosz alkalmazkodás kulcsa a 2014 és 2022 közötti felkészülés, a megnyíló technológiai diverzitás kihasználása, a nyugati szankcióalkalmazás fokozatossága és a kínai kapcsolat volt. Sikere abban áll, hogy az orosz külgazdaság aggregált mutatói érintetlennek tűnnek, az export és az import szintje a háború előtti szinteken mozog. Mindezek alapján érdemes feltenni azt a kérdést, hogy van-e valamilyen értelmük a fizetési rendszerre kivetett szankcióknak, milyen következményekkel járnak azok úgy Oroszország, mint a nyugati szankcióalkalmazók számára?

Szankcióalkalmazás során mindig az egyik legnehezebb kérdés a cél meghatározása. Egy szankció legalább három üzenetet hordoz: „a célország számára azt üzeni, hogy a kezdeményező fél nem tűri el a szankcionált fél cselekményeit; a szövetségesek számára világossá teszi, hogy a kezdeményező a szavakat tettekkel támasztja alá; a belső közvélemény számára pedig egyértelművé teszi, hogy a kormányzat aktívan oltalmazza a nemzet létfontosságú érdekeit.”⁵⁷ Fordítva is igaz ez az összefüggés, a szankció hiánya is üzenet, ugyanezen szereplők irányában. Mindezen okokból kifolyólag erős kétségekkel kell közelíteni az olyan véleményekhez, amelyek szerint a célorzággal szemben hatástalan szankciók sikertelenek is lennének és azokat érdemes megszüntetni. Valójában a szankciók kivezetése, függetlenül hatékonyságuktól, nagyon komoly reputációs költséggel jár mindhárom célcsoport vonatkozásában, és ezért ritkán van rá mód. Ez akkor is igaz, ha a szankciók bevezetését alaptalannak bizonyult stratégiai várakozások övezték.

Ehhez annyit érdemes hozzátenni, hogy a pénzügyi szankcióalkalmazás határköltsége bizonyos szinten túl rendkívül alacsony. Ha az alkalmazó már egyszer úgy döntött, hogy elvágja a szankcionált féllel szemben a kereskedelmi, szolgáltatások szintjén meglévő külgazdasági kapcsolatait, akkor az inkumbens pénzügyi rendszerből való kizárás külgazdasági következményei már nem fogják sújtani. A megmaradt, számára kritikus területeken legfeljebb kivételeket tesz. Ellenben érdemes megpróbálnia a célország más, harmadik országokkal meglévő relációt korlátozni. Ilyenkor a bankok és a pénzügyi közvetítők elvesztenek ugyan kisebb ügynöki díjakat a tranzakciók után, ugyanakkor megszabadulnak az azokkal járó körülményes *due diligence* tevékenységtől. Összességében a szankcióküldő számára a pénzügyi költségeket tekintve nem jelentős tétel egy ország szinte teljes kizárása az inkumbens fizetésekből, ha már eleve nincs együttműködés a szankcionáló és a szankcionált között. A kizárás igazi költsége nem anyagi jellegű. Az abból fakad, hogy a szankcióalkalmazó számára megszűnik az ún. „panoptikum-hatás”⁵⁸, az a képesség, hogy rálásson a célország külgazdasági tevékenységére, megértse és kihasználja azt. Mint minden gazdasági nyomásgyakorlásnál, a szankcióküldő az interdependencia csökkentése révén az egyszeri haszonért mond le hosszútávú képességekről, a nyomásgyakorlás ismételt alkalmazhatóságáról. Ha a célország sikeresen tud alkalmazkodni, akkor a változások irreverzibilisek és az egyszeri hatás is csekély.

Az orosz eset kapcsán az igazi tanulság azonban az egymásra utaltság aszimmetriájának mérsékelt volta. Az inkumbens pénzügyi rendszerhez való tartozás már nem annyira alternatíva nélküli, mint akár bő egy évtizede volt. 2015 előtt nem létezett a nemzetközi fizetéseket kezelni képes kínai klíringrendszer,

⁵⁵ Exclusive: 'China Track' bank netting system shields Russia-China trade from Western eyes. [online], 2025.04.22. Forrás: reuters.com [2026. 06. 13]

⁵⁶ AYRES, Graham – TSERING, Lyndi: China's Facilitation of Sanctions and Export Control Evasion, US-China Economic and Security Review Commission. [online], 2025.11.14. Forrás: uscc.gov [2026. 06. 13]

⁵⁷ HUFBAUER, Gary Clyde et al. (2009): Economic Sanctions Reconsidered. Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics. 7.

⁵⁸ FARRELL, Henry – NEWMAN, Abraham L.: Weaponized Interdependence – How Global Economic Networks Shape State Coercion, In: International Security, vol 44, No 1. 2019. 42-79. o.

kiterjedt kriptopénz piac, jegybankpénzek és a jegybankok közötti szerveres hálózatok. Az ezredfordulón még csak egyetlen globális fizetési rendszer volt, amit nem használtak a kormányzatok, semleges volt a maga nemében, és piaci szereplők, a nyugati tulajdonú, globális tranzakciós bankok működtették. A 2010-es évek elején is még csak a nemzetközi terrorizmus és bűnüldözés területein avatkoztak be annak működésébe a kormányzatok. Azonban legkésőbb 2012 óta, az iráni szankciók révén nyilvánvalóvá vált, hogy a pénzügyi interdependencia fegyveresíthető, annak kezdeti kifizetései a szankcióalkalmazók számára látványos sikereket hoztak. Azóta folyik a potenciális érintettek adaptációja, biztonságiasították a területet, kihasználták a meglévő és anélkül is megnyíló technológiai lehetőségeket. Mindeközben sérülékenységeként, veszélyforrásként tekintettek az inkumbens hálózatokra, és azok romló megítélésük révén elvesztették semlegességüket.

Az orosz adaptáció ebben az átmeneti korban zajlik, Moszkva kétségtelenül az egyik sikerebb úttörő a kiváltásban. Ugyanakkor az ilyen új utak felderítése, még ha nagyon látványos is, sohasem könnyű és áldozatok nélküli. Tagadhatatlan, hogy az csak komoly erőfeszítések és áldozatok révén valósult meg. Nagyon keveset tudunk a tranzakciókhoz kapcsolódó ügynöki díjakról, költségekről. Bármilyen pénzügyi közvetítő számára, még ha nem is akarna visszaélni az orosz ügyfél kiszolgáltatottságával, akkor is komoly költségeket és kockázatokat jelentenek a szankciók, a vonatkozó *due diligence* ellenőrzések. Bizonyos értelemben ez a szankciók közvetett hatása: ugyan még ha is nem tiltanak valamit, a bankoknak erről meg is kell győződniük. Jelen esetben az orosz ügyfelekkel való együttműködést, de annak költségeit akaratlanul is megnövelik.⁵⁹ Ebből fakadnak a helyzettől függően 1-10% közötti tranzakciós díjak. De könnyű belátni, hogy ezen túlmenően egy posztszovjet országban fenntartott orosz bankszámla, a kriptopiacon való ide-oda váltogatás, az azzal való fizetéssel járó egyeztetések, adott esetben akár a kínai klíringrendszerben való részvétel több erőfeszítést és koordinációt igényel, mint régebben egy egyszerű banki átutalás. Kifejezetten magasak lehetnek ezek a költségek, ha valódi szankciókerülésről van szó.

Az inkumbens rendszert kikerülő fizetési utak egyike sem olyan, hogy azt kormányzatok, jelen esetben a nyugati szankcióalkalmazók ne bolygathatnák meg. Fent minden egyes esetben jeleztem, hogy a nyugati kormányzatok az orosz fizetési tevékenységet rendszeresen igyekeznek korlátozni, szűkíteni, esetenként egyfajta szankciós macska-egér játék alakul ki ezeken a területeken. A posztszovjet országokra feltehetően módszeres nyomást gyakoroltak, hogy szabályozás révén szűkítsék az orosz rezidensek számlához-záférését. A kriptopiacon, noha az orosz szereplők gyorsabbaknak és sikerebbnek tűnnek, a szankcióküldők betilthatnak pénzeket, aggregátorokat és tőzsdéket, letilthatják az alkalmazásaikhoz való hozzáférést a területükön. Végül Kínát is manőverezésre kényszerítették a másodlagos szankciókkal való fenyegetések.

Mit üzen a nyugati szankcióalkalmazók számára az orosz eset? Leginkább azt, hogy az inkumbens fizetésekre kivetett szankciók hatékonysága csökken. Az orosz eset nemcsak a fenyegetettség érzetét erősítette a világ pénzügyi intézményei és kormányzatai között, de azt is kijelölte, hogy merre kell menekülniük, mit kell tenniük, hogy csökkentsék a ráutaltságukat. Ma már szinte nincs is olyan jegybank a világban, amely ne keresne alternatív, az inkumbens fizetési rendszert kiegészítő megoldásokat. Ezek egyike sem olcsó, nem feltétlenül versenyképes költségoldalon a nyugati levelező bankok által kínált szolgáltatásokkal, de mindez a pénzügyi autonómia szempontja miatt nem érdekes. A leglátványosabb példája ennek maga az Európai Unió, ahol nem is annak szükségességéről folyik a vita, hogy ki kell-e váltani az amerikai bankkártyatársaságokat, hanem arról, hogy hogyan olcsóbb és biztosabb ezt megtenni.⁶⁰

Ezen nem kell meglepődni. A fizetési rendszerek gyakorlatilag informatikai rendszerek, amelyek cseréje pusztán technológiai kérdés. A 2014 utáni orosz adaptáció bizonyította, hogy belső fizetések területén ez megoldható pár év alatt. Nemzetközi fizetésekhez alig kell több idő, ha van olyan alternatív globális horgony – jelen esetben legfőképpen a kínai CIPS – amelyhez csatlakozni lehet. Technológiai kérdéseket pedig a biztonságiasító kormányzatok tökéletesen meg tudnak érteni, fel tudnak fogni és erős a cselekvőképességük ezen a téren. Ennél egy fokkal bonyolultabb a devizák kérdése, ahol a dollár- és euró-dominancia leküzdése nem egyszerű technikai kérdés. Itt át kell alakítani a globális devizafolyosókat, a tartalékdeviza-rendszereket, sok millió szereplő viselkedését kell megváltoztatni, bizalmát kell elnyerni, le kell

⁵⁹ NEKRASOV, 2025.

⁶⁰ NAVARETTE, F.: [Do we really need the digital euro: A solution to what problem exactly?](#) [online], 2015. Forrás: [instiutodeanalistas.com](#) [2025. 09. 30]

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2026/10

építeni a meglévő állományokat és fel kell építeni újakat. Ez is zajlik ugyan, de ennek kifutása bizonytalanabb és időigénye sokkal nagyobb. Nagy kérdés, hogy a globális fizetések gyorsabb fragmentációja milyen logikai viszonyban áll a globális devizaviszonyokkal. Jobbára ez ma még egy megválaszolhatatlan kérdés, amelynek eldöntéséhez nem is nagyon van történelmi előképünk.

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2026/10

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Tálas Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)
2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Deák András György